

Використання забороненої зброї, боєприпасів, техніки чи методів ведення війни

частина 2

Засоби ведення війни

Засобами ведення війни є **використовувана зброя або системи озброєння**.

Використання окремих видів зброї під час збройного конфлікту може бути повністю заборонено, з огляду на характеристики зброї. Окрім того, види озброєння можуть вважатися обмеженими до використання у певних ситуаціях (наприклад, заборона на використання повітряної запалювальної зброї проти військового об'єкта, розташованого в зоні зосередження цивільного населення).

Критерії дії зброї, які підлягають оцінці для визначення можливості її використання з точки зору МГП:

спричиняють надмірні страждання

з метою досягнення законної мети збройного конфлікту достатньо вивести з ладу якомога більшу кількість особового складу сил супротивника, отже ця мета була б перевищена використанням зброї, яка посилює страждання інвалідів або робить їх смерть неминучою.

можуть бути оцінені як віроломні

можна зробити висновок, що сторона конфлікту діє підступно, коли зловживає добросовісністю ворога щодо використання засобів ведення війни.

мають невибіркову дію

не роблять розрізнення між військовими та цивільними цілями.

Сьогодні норми МГП категорично **забороняють**:

— протипіхотні міни

міни, призначені для вибуху від присутності, близькості чи безпосереднього впливу людини; при цьому вони виводять із ладу, калічать або вбивають одну чи кількох людей;

— касетні боєприпаси

боєприпаси, призначені для розсіювання або випуску вибухових частин вагою менше 20 кілограмів, які містять у собі ці вибухові елементи;

— будь-яка **зброя, основною дією якої є поранення осколками, які не можна виявити в людському тілі за допомогою рентгенівських променів;**

— **міни (як протипіхотні, так і протитранспортні)**

боєприпаси, які встановлюють під землею, на землі чи поблизу землі або іншої поверхні; вони призначені для вибуху, спричиненого присутністю, близькістю чи контактом людини або транспортного засобу;

— **дистанційно встановлювані міни**

міна, яку встановлюють не безпосередньо, а за допомогою артилерії, ракет, реактивних установок, мінометів чи аналогічних засобів або скидають із літаків;

— **міни-пастки**

будь-який пристрій або матеріал, який спроектований, сконструйований або пристосований для того, щоб убивати чи завдавати ушкоджень, і який спрацьовує раптово, коли людина торкається або наближається до начебто нешкідливого предмета чи здійснює, здавалося б, безпечну дію;

— **боєприпаси і пристрої, які встановлюють вручну, зокрема й саморобні вибухові пристрої, які призначені для того, щоб убивати, завдавати ушкодження або збитків**, і приводять у дію вручну шляхом дистанційного управління, або ж вони приводяться у дію автоматично по закінченню певного проміжку часу;

— **запальна зброя**

зброя, яка передовсім призначена для підпалу предметів або для спалення людей під дією полум'я чи тепла (наприклад, напалмові бомби та вогнемети);

— **лазерна зброя**

спеціально призначена для використання у бойових діях винятково або зокрема й для того, щоб спричинити постійну сліпоту органам зору людини, яка не використовує оптичні пристрої, тобто незахищеним органам зору чи органам зору, які мають пристрої для корекції зору;

— **хімічна зброя**

токсичні хімікати та їхні прекурсори, за винятком тих випадків, коли вони мають призначення для цілей, які не заборонені, за умов, що їхні види та кількість відповідають таким цілям; боєприпаси та пристрої, спеціально призначені для смертельного ураження або заподіяння іншої шкоди за рахунок токсичних властивостей, які вивільняються у результаті використання таких боєприпасів і пристроїв; будь-яке обладнання, спеціально призначене для використання безпосередньо у зв'язку із застосуванням боєприпасів і пристроїв;

— **токсинна зброя**

— **біологічна (бактеріологічна) зброя**

— **задушливі, отруйні чи інші подібні гази**

— **зброя, яка може вважатися такою, що завдає надмірних ушкоджень або має невибіркову дію**

Низка окремих міжнародних документів стосується зазначених видів засобів ведення війни:

- Протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів від 17.06.1925;
- Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію від 10.10.1980;
- Додатковий протокол до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію від 13.10.1995;
- Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв, що додається до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невибіркову дію від 03.05.1996;
- Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсинної зброї та про їх знищення від 10.04.1972;
- Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13.01.1993;
- Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення від 18.09.1997;
- Конвенція про касетні боєприпаси від 30.05.2008.

Оскільки держави по-різному ставляться до розробки та використання різних видів озброєння, **заборона на використання певних видів зброї пов'язана з іншими нормами МГП**, які стосуються ведення активних бойових дій:

- заборона **невибіркових атак** чи використання методів ведення війни;
- **окремі заборони щодо певних дій чи поведження** (зокрема, стосовно захищених осіб);
- зобов'язання держав **перевіряти характеристики нових видів озброєння** на відповідність міжнародним стандартам.

МГП не встигає оперативно реагувати на розвиток озброєння у світі.

Нові технології та зусилля держав, які вкладаються у сферу оборони, є передумовою створення нових видів озброєння, дія якого може порушувати норми МГП.

Незважаючи на відсутність окремих міжнародних договорів щодо конкретного виду озброєння, загальні норми, визначені у статтях 35–41 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06.1977, продовжують діяти.

Ці правила стосуються оцінки законності нової зброї до того, як вона була використана на полі бою, в тій мірі, наскільки дозволяють її характеристики, очікуване використання та передбачувані наслідки застосування зброї.

Держава має забезпечити проведення перевірки того, чи буде зброя робочою, чи буде використовуватися на законних підставах у певних передбачуваних ситуаціях і за певних умов.

Наприклад, якщо радіус ураження зброї дуже широкий, її може бути важко використовувати проти однієї або кількох військових цілей, розташованих у місці скупчення цивільного населення без порушення заборони на використання невибіркових засобів і методів війни та принципу пропорційності.

Тому коли держава вводить у систему власної безпеки новий вид озброєння, вона **зобов'язана чітко розуміти механізм її впливу на об'єкти, радіус ураження та її законність у розумінні МГП.**